O‘ZBEKISTON RESPUBLIKASI

OLIY TA’LIM, FAN VA INNOVATSIYALAR VAZIRLIGI

URGANCH DAVLAT UNIVERSITETI

“TASDIQLAYMAN”
Urganch davlat universiteti rektori
____________ B.I. Abdullayev
2023-yil __ ________

AMALIY ANTROPOLOGIYA ASOSLARI

FAN DASTURI

Bilim sohasi:	700000	- Muhandislik, ishlov berish va qurilish sohalari
Ta’lim sohasi:	710000	- Muhandislik ishi
Ta’lim yo’nalishlari:	60721400	- Yengil sanoat texnologiyasi va jihozlari (tikuv buyumlari texnologiyasi)

Mazkur o'quv dastur Urganch davlat universitetining 2023 – yil "___" ________ dagi _____ - sonli bayonnomasi bilan tasdiqlangan.

O'quv ishlari bo'yicha prorektor ___________ **S.U.Xodjaniyazov**

O'quv-uslubiy boshqarma boshlig'i: ___________ **G'.R.Matlatipov**

Mazkur o'quv dastur "Kimyoviy texnologiyalar" fakulteti Kengashining 2023-yil "____" ________ dagi yig'ilishida muhokama qilinib, tasdiqlash uchun tavsiya etilgan (____-sonli bayonnoma).

Kimyoviy texnologiyalar

fakulteti dekani: ___________ **Sh.R.Kurambayev**

Mazkur o'quv dastur "Yengil sanoat texnologiyalari va jihozlari" kafedrasining 2023-yil "___" _______dagi yig'ilishda muhokama qilinib, tasdiqlash uchun tavsiya etilgan (___-sonli bayonnoma).

Yengil sanoat texnologiyalari va jihozlari

Kafedrasi mudiri: ___________ **N.K.Saparbayeva**

Fan/modul kodi AAAB341		**O'quv yili** 2023-2024	**Semestr** 6	**ECTS-kreditlar** 6-semestr-4	
Fan/modul turi Majburiy		**Ta'lim tili** O'zbek		**Haftadagi dars soatlari** 6-semestr-4	
1.	**Fanning nomi**		**Auditoriya mashg'ulotlari (soat)**	**Mustaqil ta'lim (soat)**	**Jami yuklama (soat)**
	Amaliy antropologiya asoslari		6-semestr-**60**	6-semestr-**60**	**120**

2

I. Fanning mazmuni:

Fanni o'qitishdan maqsad - «Amaliy antropologiya asoslari» fanini o'qitishdan maqsad – ommaviy tikuvchilik ishlab chiqarishi uchun gavdaning razmer tiplarining tuzilishi va antropologik o'lcham - bo'y standartlarini ishlab chiqish masalalarini hamda antropologiya asoslarini o'rganishdir.

Fanning vazifasi – aholining razmer tiplarini ishlab chiqish hamda razmer standartlarini tuzish bo'yicha keng doiradagi masalalarni oliy matematika, chizma geometriya ma'lummotlarini jalb qilgan holda yoritishdir.

II. Asosiy nazariy qism (ma'ruza mashg'ulotlari):

III. Fan tarkibiga quyidagi mavzular kiradi

1- mavzu. Kirish. Kursning maqsadi va vazifalari. Antropologiya asoslari. Odamning anotomik tuzilishi. Skelet to'g'risida umumiy ma'lumotlar. Suyaklarning shakli.

Odam gavdasining anotomik tuzilishi. Skelet (odam suyaklari) haqida umumiy ma'lumotlar. Skelet alohida qismlari shakllarining xarakteristikasi.

2- mavzu. Suyaklarning tuzilishi, suyaklarning birikish turlari.

Skeletning tuzilishi. Umurtqa pog'onasi, ko'krak qafasi, tos suyaklari, qo'l va oyoq sistemasi.

3- mavzu. Musshak sistemasi. Mushaklarning tuzilishi va shakli.

Odam mushak sistemasi to'g'risida umumiy ma'lumotlar. Mushaklar tuzilishi va shakli. Bosh anotomiyasi.

4- mavzu. Mushaklar turi, shakli.

Mushaklar tuzilishi va funksiyalari.

5- mavzu. Asosiy marfologik belgilar. Odam tanasining tashqi shaklining asosiy marfologik belgilari.

Gavdaning alohida qismlari: tana, bo'yin, yuqori va pastki a'zolar shakli va ularning konstruktiv yechimiga ta'siri. Assimmetriyaning namoyon bo'lishi.

6- mavzu. Gavdaning umumiy marfologik belgilari. Yosh davrlari.

Gavdaning tomoni (umumiy) marfologik belgilari: gavda uzunligi, ko'krak perimetri (aylanasi), gavda massasi. Yosh davrlari. Odam qomati, qomatni tadqiqi qilish uslublari, qomatni belgilovchi asosiy belgilar. Kattalar va bolalar qomat tiplarining klassifikatsiyasi

7- mavzu. Odam tanasining mutanosibligini belgilovchi asosiy belgilar.

Odam gavdasi proporsiyalari. Tana proporsiyalarini belgilovchi asosiy belgilar. Tana proporsiyalari asosiy tiplarining xarakteristikasi.

8- mavzu. Tana tuzilishi. Gavda tuzilishi va konstruksiya to'g'risida tushuncha.

Kattalar gavda tuzilishining tiplari. Bolalar gavda tuzilishining xususiyatlari. Gollant va Shkerli bo'yicha ayollar tana tuzilishi. Bunak bo'yicha tana tuzilishi. Shtefko bo'yicha o'smirlar tana tuzilishi.

9- mavzu. Odam tanasi o'lchamlari tadqiq qilish usullari. Antropometrik tadqiqotlar uslubiyati.

Asosiy antropometrik nuqtalar, o'qlar, chiziqlar, va tekisliklar. Odam gavdasining o'lcham va shaklini belgilovchi o'lcham belgilarining umumiy xarakteristikasi.

10- mavzu. Antropometrik asboblar. O'lchash tartibi.

Odam gavdasi o'lcham va shakllarining turli omillar (proporsiyalar, gavda tuzilishlari, figuralar qomat) ga bog'liq holda o'zgarishi.

11- mavzu. Kiyimni loyihalash uchun antropometrik belgilar.

Boshlang'ich nuqtalarni belgilash va o'lcchovlar o'tkazish tartibi. Kattalar va bolalarni o'lchash dasturlari.

12- mavzu. Aholining asosiy o'lcham tipologiyasi va tamoyillari.

Yetakchi va yordamchi o'lchov belgilari. O'lcham tiplari to'g'risida tushuncha. O'lchov belgilariga qo'yiladigan talablar. Befarqlik intervali.

13- mavzu. Antropometrik o'lchov standartlari.

Tipaviy qomatlarning optimal sonini aniqlash.

14- mavzu. Antropometrik belgilarning taqsimoti o'zgaruvchanligining qonuniyati

Aholining tipik figuralar sistemasidan qoniqqanligi to'g'risida tushuncha. Antropometrik belgilar o'zgaruvchanligi va taqsimoti qonuniyatlari. Tadqiqotlarning tanlov uslubi. Antropometrik belgilar variatsion qatorini tuzish prinsiplari. Antropometrik standartlar to'g'risida tushuncha.

15- mavzu. Ishlab chiqarishda bolalar va kattalar razmer tipologiyasni qo'llash muammolari

Tanlovni rejalashtirish. Tipaviy qomatlar tizimini va ularni foizlarda taqsimlash shkalasini qurish. Katta yoshdagi aholi. Kichik yoshdagi aholi. Dinamik antropometriya va uni sanoatda qo'llash imkoniyatlari.

III. Amaliy mashg'ulotlar bo'yicha ko'rsatma va tavsiyalar:

Amaliy mashg'ulotlar uchun quyidagi mavzular tavsiya etiladi:

1. Odam tanasining anatomik tuzilishi.
2. Odam tanasi tashqi shaklining umumiy tavsifi.
3. Odam tanasining o'lcham tavsifi.
4. Dinamik antropometriya.

Amaliy mashg'ulot ishlarini tashkil etish yuzasidan kafedra tomonidan ko'rsatma va tavsiyalar ishlab chiqiladi. Unda talabalar asosiy ma'ruza mavzulari boyicha olgan bilim va ko'nikmalarini amaliy masalalar, keyslar orqali yanada boyitadilar. Shuningdek, darslik va o'quv qo'llanmalar asosida talabalar bilimlarini mustahkamlashga erishish, tarqatma materiallardan foydalanish, ilmiy maqolalar va tezislarni chop etish orqali talabalar bilimini oshirish, masalalar yechish, mavzular bo'yicha taqdimotlar va ko'rgazmali qurollar tayyorlash, normativ-huquqiy hujjatlardan foydalanish va boshqalar tavsiya etiladi.

<table>
<tr><td></td><td>IV.Mustaqil ta'lim va mustaqil ishlar:
Mustaqil ta'lim uchun tavsiya etiladigan mavzular:
1. Ergonamik sxemalarni ishlab chiqish.
2. O'lchamlarni statik va dinamik holatlarni o'lchash.
3. Dinamik o'zgarishlarni aniqlash.
Mustaqil o'zlashtiriladigan mavzular boyicha talabalar tomonidan referatlar tayorlash va uni taqdimot qilish tavsiya etiladi.</td></tr>
<tr><td>3</td><td>V. Fan o'qitilishining natijalari (shakllanadigan kompetensiyalar):
«Amaliy antropologiya asoslari» fanini o'zlashtirish jarayonida bakalavr:
- tuurli ko'rinishdagi tikuv buyumlari bazaviy konstruksiyalarini loyihalashda kerakli bo'lgan inson gavdasi uchun o'lcham va shakl to'g'risida ma'lumotlar haqida tasavvurga ega bo'lishi;
-inson gavdasi tashqi shaklining anatomik tuzilishi va xususiyatlari masalalarini;
- o'lcham belgilari o'zgaruvchanligi qonuniyatlari va ularni standartlashtirish prinsiplarini;
-aholi o'lcham tiplarini ishlab chiqish masalalari, ratsional o'lcham standartlarini tuzish, tipik figuralar taqsimoti shkalalarini ishlab chiqish masalalarini;
-tipik figuralar maketlari va manekenlarini loyihalash uslublarini bilishi va ulardan foydalana olinishi;
- odam tanasining anatomik tuzilishi va fiziologiyasi, ya'ni suyaklari, bo'g'imlari, muskullari to'g'risida batafsil ma'lumotlarga ega bo'lishi;;
- o'lchamlar qonuniyatlariga va variatsiya qonunlariga asoslangan konstruktiv tavsifni amaliyotda qo'llay bilish ko'nikmalariga ega bo'lish kerak:
- tana tuzilishi bo'yicha olgan bilimlarini amaliyotda qo'llash;
- odam qomatini tekshirish usullarini qo'llay olish malakalariga ega bo'lishi kerak.</td></tr>
<tr><td>4</td><td>VI.Ta'lim texnologiyalari va metodlari:
• ma'ruzalar;
• amaliy va laboratoriya mashg'ulotlari;
• interfoal keys-stadilar;
• kichik guruhlarda ishlash;
• taqdimotlar qilish;
• jamoa bo'lib ishlash:</td></tr>
</table>

<table>
<tr><td></td><td>• video materiallar tayyorlash;
• individual ishlash.</td></tr>
<tr><td>5</td><td>VII. Kreditlarni olish uchun talablar:
Fanga oid nazariy va amaliy tushunchalarni to'liq o'zlashtirish, fan yuzasidan mustaqil fikrlay olish, mustaqil o'zlashtiriladigan mavzular boyicha talabalar tomonidan referatlar tayyorlash va uni taqdimot qilish. nazorat turlari boyicha berilgan topshiriqlarni o'z vaqtida topshirish.</td></tr>
<tr><td>6</td><td>Asosiy adabiyotlar
1. Х.Юнусходжаева, Д.Х.Исаева. Антропология. Дарслик.–Т.: 2018й
2. Камилова Х.Х. Хамраева Н.К. «Тикув буюмларини конструкциялаш». Дарслик. – Т.: «Чўлпон», 2011 й. – 400б
3. Дунаевская Т.Е. и др. «Основы прикладной антропологии и биомеханики». Учебник. –Информационно-издательский центр СПб.:МГУДТ.:б 2005.-280 стр.
4. Р.Д. Сенильников. Атлас анатомия человека. Учение о костях, суставах, связках и мышцях. Учебное пособие. –М.Медицина. 2001.
5. Бабаева Р.Х. Амалий антропология ва биомеханика. Дарслик: -Т.: "Ворис нашриёт", 2009. -304б.
Qo'shimcha adabiyotlar
6. Mirziyoyev SH.M. Buyuk kelajagimizni mard va olijanob xalqimiz bilan birga quramiz. Toshken «O'zbekiston», 2017 yil, 488 bet.
7. Mirziyoyev SH.M. Erkin va farovon, demokratik O'zbekiston davlatini birgalikda barpo etamiz. Tashkent, «O' zbekiston», 2016 yil, 56 bet.
8. Mirziyoyev SH.M. Qonun ustvorligi va inson manfaatlarini ta'minlash-yurt taraqiyoti va xalq farovonligining garovi. Tashkent, «O'zbekiston», 2017 yil, 48 bet.
9. К.М.Абдуллаева, Н.С.Гаипова ва б. Амалий антропология асослари Ўкув кўлланма –Т., 2003 -240 б.
10. Барчаи. Анатомия для художников. Учебное пособия. –М.:, 1980.
Axborot manbalari:
17. www.gov.uz
18. www.lex.uz
19. http://archive.thomson.com/pam
20. http://www/anatomic.narod.ru/Information7.htm
21. http://meduniver.com/Medical/Book/114/html</td></tr>
</table>

7	Mazkur o'quv dastur Urganch davlat universitetining 2023 yil "___"____ dagi ____-sonli bayonnomasi bilan tasdiqlangan
8	Fan modul uchun mas'ullar: Mamatova S.Sh. – UrDU, «Yengil sanoat texnologiyalari va jihozlari» kafedrasi o'qituvchisi
9	Taqrizchilar: Bobojonova D. - «Feruz Xorazm» MCHJ bosh direktori Saparbayeva N.K. UrDU, Yengil sanoat texnologiyalari va jihozlari - kafedrasi dotsenti.